

ФІНАНСОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ

FINANCIAL GLOBALIZATION AND ITS EFFECT ON THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE

У статті висвітлено сучасний стан фінансового ринку України в умовах впливу на нього глобалізаційних фінансових процесів. Досліджено переваги та недоліки впливу глобалізації та інтеграції на ринок фінансових послуг. Виявлено чинники економічного зростання з урахуванням впливу глобалізації та розкрито умови для перспектив розвитку ринку фінансових послуг в Україні. Виявлено низку загроз та впливів на фінансову безпеку держави.

Ключові слова: економічний розвиток, ринок фінансових послуг, фінансові послуги, глобалізація, глобалізаційні процеси, інтеграція, інтеграційні процеси.

В статье освещено современное состояние рынка Украины в условиях воздействия на него глобализационных финансовых процессов. Исследованы преимущества и недостатки влияния глобализации и интеграции на рынок финансовых услуг. Выявлены факторы экономического роста с учетом влияния глобализации и раскрыты условия для перспектив развития рынка финансо-

вых услуг в Украине. Выявлен ряд угроз и воздействий на финансовую безопасность государства.

Ключевые слова: экономическое развитие, рынок финансовых услуг, финансовые услуги, глобализация, глобализационные процессы, интеграция, интеграционные процессы.

The article covers the current state of the financial market of Ukraine under the conditions of globalization financial processes influencing it; the advantages and disadvantages of the impact of globalization and integration into the financial services market are explored; the factors of economic growth taking into account the influence of globalization and the conditions for the prospects for the development of the financial services market of Ukraine are revealed, and a number of threats and influences on the financial security of the state are revealed.

Key words: economic development, financial services market, financial services, globalization, globalization processes, integration, integration processes.

УДК 338.658

Болдова А.А.

к.пед.н., доцент,
заступник директора Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи
Університет державної фіскальної служби України

Постановка проблеми. Глобалізація охоплює майже всі сфери життєдіяльності людини, її вплив стає дедалі відчутнішим. Особливої ваги набуває саме фінансова глобалізація, яка й зумовлює необхідність формування розвиненої інфраструктури фінансового ринку, яка забезпечуватиме на практиці нормальне функціонування ринкових відносин за умови впливу на неї зовнішніх чинників.

Оскільки глобалізація є однією з основних характеристик сучасного розвитку світу, то фінансовий ринок кожної держави є певним фінансовим барометром економіки, який являє собою динамічну систему, складники якої безперервно змінюються відповідно до тенденцій розвитку та поведінки основних світових і національних суб'єктів ринку.

Реалізація окреслених перед державою завдань неможлива без формування ефективної системи управління цією інфраструктурою. Особливої актуальності набуває також дослідження проблем та особливостей фінансової глобалізації, яка неоднорідно впливає на різні елементи інфраструктури фінансового ринку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичному розгляду глобалізації як процесу, проблем фінансового ринку України, його інфраструктури як у цілому так і окремих елементів, значення для економічного зростання і внутрішніх і зовнішніх фінансових характеристик приділено значну увагу вітчизняними і зарубіжними вченими.

Серед вітчизняних науковців, які займаються дослідженням цієї проблеми, слід виділити таких авторів: із питань місця та ролі ринку фінансових послуг як складника фінансової системи країни – О.В. Воронченко, Ю.М. Коваленко, Н.С. Козій, С.В. Онишко, В.М. Шелудько; з питань розвитку механізмів функціонуванні окремих сегментів фінансового ринку – Ю.Ю. Вергелюк, Л.М. Кострач, В.А. Новицький, Т.В. Паєнтко, Ю.В. Шевчук; з проблем розвитку фінансового ринку – Т.Г. Венгуренко, Л.В. Діденко, М.О. Житар, В.В. Корнєєв, М.О. Кужелев та багато інших.

Слід також підкреслити, що проблеми розвитку фінансового ринку знаходяться у центрі уваги зарубіжних учених, серед яких можна назвати Ф. Алена, Р. Бернарда, Б. Борна, А. Бута, М. Квинтина, Р. Левіна, А. Маддалоні, Я. Міркіна, М.У. Тейлора, П. Хартмана та ін.

Водночас, незважаючи на значну кількість публікацій із даної проблематики, вона потребує подальшого розвитку. Зокрема, потребують подальших досліджень питання розбудови інфраструктурного потенціалу фінансових ринків за умов впливу зовнішніх чинників. Не вивчено низку змістовних характеристик, принципів, місця та значення інфраструктури фінансового ринку і його окремих сегментів. Також недостатньо чітко сформульована стратегія розвитку ринку фінансових послуг в умовах фінансової глобалізації.

Постановка завдання. Мета статті полягає у висвітленні сучасного стану фінансового ринку в умовах фінансової глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах рівень розвитку фінансового ринку увійшов до низки тих чинників, що визначають рівень соціально-економічного розвитку країни у цілому. Саме на фінансовому ринку заощадження, що в усьому світі є ключовим фінансовим джерелом розвитку, трансформуються спочатку у фінансові, а згодом у реальні інвестиції й визначають темпи економічного зростання та добробуту населення. Вважається, що без розвитку фінансового ринку реалізація фінансового потенціалу держави для забезпечення економічного зростання неможлива [2].

Інфраструктура фінансового ринку найбільш чутливо реагує на ускладнення ринкових відносин, відображає результати фінансових рішень як на національному, так і на світовому рівні, формує поведінку ринкових суб'єктів та інститутів. Зважаючи на вищезазначене, є очевидним, що розбалансування складників інфраструктури фінансового ринку є тією проблемою, яка потребує негайного вирішення. Але й тут є ускладнення, адже глобалізаційні процеси та їх інтенсивність вимагають найвищої концентрації та активізації всіх ланок інфраструктури як цілісної і збалансованої системи.

Щодо фінансового ринку України, який фактично перебуває на початкових етапах розвитку фінансових інструментів, особливо похідних, та взагалі інтеграції у світовий фінансовий простір, то проблематика інфраструктурного забезпечення особливо потребує якісних змін. Відсутність подекуди відповідного інфраструктурного забезпечення, фрагментарне, вузькоспеціалізоване регулювання використання фінансових інструментів актуалізують теоретичну і практичну значимість концептуальної можливості отримання позитивного ефекту за умов ефективності інфраструктурного складника фінансового ринку [3].

По-перше, високоякісний, добре відрегульований фінансовий ринок знижує загальний ризик, який міжнародні інвестори пов'язують із конкретною країною. Завжди знайдуться ті, хто буде проти жорстких заходів і норм, що регулюють ринок цінних паперів. Але кожного разу, коли якась фірма надає неправильну і неправдиву інформацію або коли хтось здійснює тиск із метою змінити інформацію, не оголошені раніше зміни в системі продажу цінних паперів, падає престиж держави на світових ринках капіталу, що приносить збитки всім підприємствам і користувачам капіталу в країні. Тому потрібен якісний контроль над фінансовим ринком, який починається на ранніх етапах його розвитку та з часом завойовує повагу як із боку користувачів капіталу, так і з боку інвесторів.

По-друге, якісний, добре відрегульований ринок – це незамінний інструмент для залучення

у процес економічного розвитку всього обсягу заощаджень населення. Сьогодні іноземні джерела капіталу становлять значну частку в загальному обсязі інвестованих заощаджень. Та внутрішні заощадження можуть і повинні відігравати важливу позитивну роль в економіці.

По-третє, висока якість фінансового ринку підвищує динамічність системи та її репутацію, що дуже важливо для того, щоб населення поступово схвалило перехід до ринкової економіки. Справа в тому, що пайова форма фінансування, використання акцій для забезпечення економічного зростання створюють враження економічного плюралізму й закріплюють ідеологічну основу змін. Населення бачить, що перехід до ринкової економіки створює шляхи для розвитку особистості та росту благополуччя. Але сам контроль над фінансовим ринком не в змозі вирішити соціальні проблеми, коріння яких сягають в історію.

Отже, як зазначає І.І. Чуницька, інфраструктура – це органічна й упорядкована єдність взаємопов'язаних структурних складників, здатна забезпечити в реальній дійсності та в перспективі безперервне функціонування взаємозв'язків суб'єктів і об'єктів соціально-економічної системи та через виконання певних функцій включатися у забезпечення суспільного розвитку [3].

На думку того ж автора, поняття «інфраструктура фінансового ринку» слід представити як органічну й упорядковану єдність взаємопов'язаних структурних складників, здатну забезпечити в реальній дійсності та в перспективі безперервне функціонування взаємозв'язків суб'єктів і об'єктів фінансового ринку та через виконання певних функцій – реалізацію його власних закономірностей і позитивний вплив на соціально-економічну динаміку [3].

Стрімкі процеси глобалізації перетворили інфраструктуру фінансового ринку на одну з домінант перерозподілу капіталу не тільки в межах національних економік, а й у глобальних масштабах. Із цього погляду інфраструктурний потенціал фінансового ринку є характеристикою, яка відображає:

1. величину, на яку можна збільшити кількість суб'єктів інфраструктури порівняно з еталонною величиною або відповідно до темпів розвитку економіки;

2. обсяг фінансових послуг, який може бути досягнутий на фінансовому ринку, враховуючи потреби реального сектору економіки та тенденції розвитку глобальної фінансової системи;

3. можливості фінансового розвитку, які не були досягнуті внаслідок диспропорцій у розвитку окремих складників інфраструктури [7].

Заслугує детальнішого розгляду глобалізація фінансового ринку, бо саме вона розширює межі ринку та надає більше джерел фінансування.

Зміст глобалізації трактується як зростаюча відкритість економіки міжнародній торгівлі, рухові

товарів, капіталів та робочої сили, внаслідок чого створюються передумови для інтеграції розрізнених географічних ринків та виникнення цілісної глобальної економічної системи [7].

Як свідчить статистика, глобалізаційний вплив на різні країни не є однаковим. Для половини населення світу життєвий рівень характеризується тим, що це менше ніж на 1–2 долари США на день. Із загальної чисельності робочої сили в світі (приблизно 3 млрд. осіб) 140 млн. осіб узагалі не мають роботи. Нерівність відбувається і в розподілі доходів. 1 млрд. осіб, які живуть у розвинених країнах, одержують 60% усіх доходів світу, а три з чвертю мільярдів осіб у країнах із низьким рівнем доходів заробляють менше 20% доходів [1].

Під час глобалізаційних процесів у країні закриваються неконкурентоспроможні виробництва, але загострюються соціальні проблеми, виникає агресивне проникнення непритаманних даному суспільству ідей та цінностей, але формуються новітні моделі поведінки. Отже, до найбільш важливих проблем також відносять можливість переходу контролю над економікою окремих країн від суверенних урядів в інші руки, зокрема до сильніших держав, ТНК або міжнародних організацій.

Стосовно фінансової сфери виникає загроза її можливої дестабілізації, потенційна регіональна або глобальна нестабільність через взаємозалежність національних економік на світовому рівні. При цьому локальні економічні коливання або кризи в одній країні можуть мати регіональні або навіть глобальні наслідки [4].

Окреслимо основні форми прояву глобалізації:

1. За фінансової співпраці переваги надаються розвиненим країнам та окремим новим індустріальним країнам із суттєвим потенціалом міжнародної конкурентоспроможності.

Наслідок: посилення розриву між окремими країнами та групами країн.

2. Усередині малорозвинених країн відбувається нерівномірний розподіл розвитку галузей, бо деякі з них беруть участь у фінансовій глобалізації й залучаються до діяльності світових центрів, а інші замикаються у національних межах.

Наслідок: нерівномірний розвиток галузей усередині країни.

3. Нерівномірне включення у сферу дії різних макросекторів економіки. Найбільш глобалізованою є фінансова сфера, а, наприклад, сфера працевлаштування залишається найменш глобалізованою, бо загальна кількість міжнародних мігрантів становить лише близько 3% світового населення.

Наслідок: посилення нерівномірності між окремими макросекторами економіки.

4. Формування і стрімкий розвиток глобальних галузей економіки, які складаються з високотехнологічних галузей виробництва, й незацікавленість у стандартизованих виробництвах.

Наслідок: вплив фінансової глобалізації на окремі структурні процеси в економіці [4].

Існує низка переваг у розподілі й використанні трудових ресурсів, а також в оптимальній концентрації необхідних ресурсів. Але є й низка недоліків, на які необхідно звернути увагу, а саме пригнічення економік, що розвиваються, та слабких економік і, як наслідок, дестабілізація окремих секторів ринку, що, своєю чергою, розбалансовує фінансовий ринок у цілому.

Отже, глобалізація впливає на сектори фінансового ринку точково і не носить стабільного характеру. Це призводить до зростання одних і зниження ролі інших секторів.

Таким чином, глобалізація – це складний комплекс прямих і зворотних зв'язків. Вона: 1) призводить до істотного збільшення для кожної окремої країни значення невідконтрольних зовнішніх чинників; 2) не здійснює однотипного впливу на національну економіку. Її результати істотно відрізняються залежно від досягнутого рівня розвитку, структурних особливостей та національної економічної політики [6].

Сьогодні на фінансовому ринку України за будь-яких умов фінансова глобалізація має більше негативних рис, ніж позитивних, але це невід'ємний атрибут економічного розвитку, і хоча вона висуває виклики та загрози для національних систем, у перспективі неодмінно виявляється, що ці чинники є мотиваторами і стимулюючими аспектами до подальших пошуків і визначають напрями подальших економічних трансформацій.

Деякі загрози впливу глобалізації на національну безпеку:

1. Скорочення рівня автономії економічної політики.

2. Зростання спекулятивного складника в потоках фінансового капіталу.

3. Посилене проникнення іноземних банків на національні ринки.

4. Незбалансований розвиток і гіпертрофований експорт.

5. Необґрунтована політика відкриття національного ринку.

6. Рівень розвитку іноземного інвестування [6].

Деякі наслідки впливу глобалізації на національну безпеку:

1. Використання різного роду санкцій, ембарго тощо об'єктивно звужує рамки національного економічного суверенітету.

2. Створення передумов виникнення фінансових криз.

3. Утрата можливостей управління власною фінансовою системою.

4. Прив'язка до економіки більш розвинених країн, утрата можливостей прискореного розвитку, надмірна експортна орієнтація.

5. Поряд із перевагами можливість істотних соціальних утрат через скорочення виробництва

у низці базових для країни галузей, знецінення їхнього капіталу.

6. Висока залежність від прямих іноземних інвестицій [6].

Висновки з проведеного дослідження.

Фінансова глобалізація впливає на всі країни, але варто врахувати і прорахувати очікуваний ефект від її впливів, адже це дасть змогу змоделювати найефективніше використання переваг та уникнення або мінімізацію негативних впливів.

Доцільно звернути увагу на те, що вже виявлено низку тверджень, які становлять нову економічну базу для створення сприятливих умов упродовження фінансової глобалізації в національну економіку. По-перше, це рівноправність політик економічного розвитку країни або ж гармонійне їх поєднання. По-друге, це обов'язкова демократична база для прийняття рішень, пошуку шляхів розвитку, можливість апробацій нових методів, методик, способів, інструментів. По-третє, це виконання міжнародних економічних угод, що, своєю чергою, дасть єдиний механізм управління фінансовими інститутами незалежно від рівня розвитку різних економік. По-четверте, фінансові ринки повинні глибоко інтегруватися в системи державного управління національної економіки.

Підводячи підсумок, слід зауважити, що Україна активно інтегрується до міжнародних фінансових ринків і наслідки фінансової глобалізації стають дедалі відчутнішими для її фінансової системи. Позитивний чи негативний вектор змін від глобалізації залежить від рівня розвитку національної економічної та фінансової систем країни та дій у сфері національної безпеки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Болдова А.А. Глобалізація фінансового простору України. II Міжнар. наук.-практ. конф. «Україна в нових реаліях: політичні, економічні та правові орієнтири розвитку» (Ірпінь, 17 травня 2011 р.); Державна податкова служба України, Національний ут ДПС України та ін. К.: Алерта, 2011. С. 184–187.
2. Болдова А.А., Мойко В.Ю. Ринок фінансових послуг України: глобалізаційний аспект. Зб. наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2012. № 1. С. 72–79. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/znpnudps/2012_1/pdf/12baauga.pdf. Назва з екрану.
3. Кисельова Т.М. Соціальна політика в умовах глобалізації. URL: <http://www.niss.gov.ua/Table/Jalilo18/011.htm>. Назва з екрана.
4. Онышко С.В., Вдовиченко А.М. Венчурный капитал как источник финансового обеспечения инновационного развития национальной экономики. Белорусский экономический журнал. 2011. № 1. С. 56–64.
5. Онышко С.В. Глобалізація в системі детермінантів сучасних економічних трансформацій (розд. 1.1). Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія; за

заг. ред. д.е.н., проф. С.В. Онышко. Ірпінь: НУ ДПС України, 2016. 452 с.

6. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С.В. Онышко. Ірпінь: НУ ДПС України, 2016. 452 с.

7. Стрижиченко К.А. Державне регулювання фінансового ринку в умовах нової економіки: монографія. Бердянськ: Ткачук О.В., 2013. С. 169–170.

8. Чуницька І.І. Інфраструктура фінансового ринку України в умовах фінансового глобалізму: стан і вектори розвитку (розд. 1.4). Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С.В. Онышко. Ірпінь: НУ ДПС України, 2016. 452 с.

9. Чуницька І.І. Інфраструктурний потенціал фінансового ринку: наукові підходи до визначення та напрямів практичної реалізації. Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). 2014. № 3–4 (58–59). С. 169–174.

REFERENCES:

1. Boldova A.A. (2011). "Hlobalizatsiya finansovoho prostoru Ukrainy". II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. [Ukrayina v novykh realiyakh: politychni, ekonomichni ta pravovi oriyyentury rozvytku], (Irpyn', 17 may 2011 r.) / Alerta, – pp. 184-187.
2. Boldova A.A. (2012). "Rynok finansovykh posluh Ukrainy: hlobalizatsiynny aspekt". Zb. naukovykh prats' Natsional'noho universytetu derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrainy. pp.72-79. no. 1. Available at: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/znpnudps/2012_1/pdf/12baauga.pdf.
3. Kysil'ova T.M. "Sotsial'na polityka v umovakh hlobalizatsiyi". – Available at: <http://www.niss.gov.ua/Table/Jalilo18/011.htm>.
4. Onyshko S.V., Vdovychenko A.M. / Onyshko S.V., Vdovychenko A.M. (2011) "Venchnyuy kapytal kak ystochnyk fynansovoho obespechenyya ynnovatsyonnoho rozvytyyya natsyonal'noy ekonomyky". Belorusskyy ekonomicheskyy zhurnal. no. 1. pp. 56-64.
5. Onyshko S.V. (2016). "Hlobalizatsiya v systemi determinantiv suchasnykh ekonomichnykh transformatsiy (rozd. 1.1). Rehulyatyvnyy potentsial finansovoho rynku v umovakh hlobal'nykh vyklykiv. Monohrafiya za zah. red. d.e.n., profesora S.V. Onyshko. – (Seriya "Podatkova ta mytna sprava v Ukraini", no. 45). P. 452.
6. "Rehulyatyvnyy potentsial finansovoho rynku v umovakh hlobal'nykh vyklykiv". (2016). Monohrafiya za zah. red. d.e.n., profesora S.V. Onyshko. – (Seriya "Podatkova ta mytna sprava v Ukraini", no. 45). P. 452.
7. Stryzhychenko K.A. (2013). "Derzhavne rehulyuvannya finansovoho rynku v umovakh novoyi ekonomiky". Monohrafiya. – pp. 169-170.
8. Chunya'ska I.I. (2016). "Infrastruktura finansovoho rynku Ukrainy v umovakh finansovoho hlobalizmu: stan i vektory rozvytku" (rozd. 1.4). Monohrafiya "Rehulyatyvnyy potentsial finansovoho rynku v umovakh hlobal'nykh vyklykiv" (Seriya "Podatkova ta mytna sprava v Ukraini", no. 45). P. 452.
9. Chunya'ska I.I. (2014). "Infrastrukturnyy potentsial finansovoho rynku: naukovy pidkhody do vyznachennya ta napryamiv praktychnoyi realizatsiyi". Malyy i seredniy biznes (pravo, derzhava, ekonomika). no. 3-4. pp. 169-174.

FINANCIAL GLOBALIZATION AND ITS EFFECT ON THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE

Globalization covers almost all spheres of human life and its influence becomes more and more tangible. Of particular importance is the financial globalization, which determines the need for a well-developed infrastructure of the financial market, which will ensure in practice the normal functioning of market relations, provided that external factors influence it.

The study of problems and peculiarities of financial globalization, which has a heterogeneous effect on various elements of the infrastructure of the financial market of Ukraine, becomes an actuality.

In modern conditions, the level of financial market development has become one of the factors that determine the level of socio-economic development of the country as a whole. It is on the financial market that savings, which are the key financial source of development around the world, are transformed first into financial, and then into real investment, and determine the rates of economic growth and welfare of the population.

Most sensually reacts to the complication of market relations, reflects the results of financial decisions both at the national and world levels, and shapes the behaviour of market actors and institutions – the financial market infrastructure. In view of this, it is obvious that the imbalance of the components of the financial market infrastructure is a problem that needs immediate resolution. But here is a complication – because globalization processes and their intensity require the highest concentration and activation of all parts of the infrastructure as a holistic and balanced system.

The rapid processes of globalization have transformed the financial market infrastructure into one of the dominant sources of capital redistribution, not only within national economies but also globally. From this perspective, the infrastructure potential of the financial market is a characteristic that reflects the amount, by which the number of subjects of infrastructure can be increased, compared to the reference value or according to the rates of economic development; the volume of financial services that can be achieved in the financial market, taking into account the needs of the real sector of the economy and the tendencies of the development of the global financial system as well, opportunities for financial development that were not achieved due to disproportions in the development of individual components of the infrastructure.

During globalization processes in the country, there is closed noncompetitive production, but social problems are aggravated, there is an aggressive penetration of ideas and values that are not inherent to this society, but the newest models of behaviour are formed. Therefore, the most important problems also include the possibility of shifting control over the economies of individual countries from sovereign governments to other hands, in particular to stronger states, TNCs, or international organizations.

With regard to the financial sector, there is a threat of its possible destabilization, potential regional or global instability, due to the interdependence of national economies at the global level. At the same time, local economic fluctuations or crises in one country may have regional or even global consequences.

Today, in the financial market of Ukraine under any circumstances, financial globalization has more negative features than positive ones, but it is an integral attribute of economic development, and although it poses challenges and threats to national systems in the long run, it turns out that these factors are motivators and stimulating aspects before further searches and determine the direction of further economic transformations.

It is advisable to draw attention to the creation of favourable conditions for the introduction of financial globalization into the national economy. Firstly, it is the equality of policies of the country's economic development or the harmonious combination of them. Secondly, it is a necessary democratic basis for decision-making, the search for ways of development, the possibility of approbation of new methods, methodologies, techniques, and tools. Thirdly, it is the implementation of international economic agreements, which in turn will provide a single mechanism for managing financial institutions, regardless of the level of development of different economies. Fourthly, it is the fact that financial markets must deeply integrate into the national economic governance system.

Summing up, it should be noted that Ukraine is actively integrating into the international financial markets and the consequences of financial globalization are becoming more and more noticeable for the Ukrainian financial system. The positive or negative vector of change from globalization depends on the level of development of the national economic and financial system of the country and actions in the field of national security.